

LECTURA

CURS 2010-2011

S □ S E

Nom:

Grup:

Nom _____ Data _____

L'evolució

Avui dia fins i tot els nens saben que els nostres avantpassats tenien una pinta ben diferent de la nostra. Tenien pèls per tot el cos, la boca més ampla i uns ossos molt marcats damunt els ulls. Alguns dibuixos els representen vestits amb pells, i en altres es veuen sense res al damunt, tret d'un os a la mà. En aquestes representacions veiem que s'assemblen més als micos que a les persones actuals, i això no és cap casualitat.

Va ser un científic anglès, Charles Darwin, qui ens va obrir els ulls amb relació al llarg camí de l'evolució. Com ha passat amb molts altres personatges famosos, Darwin no va ser cap estudiant exemplar, sinó més aviat al contrari: «Una vergonya per a la família», com deia el seu pare. Quan va anar a la universitat, també s'hi va avorrir com una ostra i, en comptes d'estudiar, s'estimava més anar a passejar i a caçar o anar de gresca amb els seus esbojarrats amics. I tot i això, gairebé no trobem cap altre científic que hagi influït tant en la nostra manera d'entendre el món com ell.

No és que Darwin inventés o descobrís res d'extraordinari. Simplement va saber observar atentament la naturalesa i en va saber treure les conclusions correctes. Les observacions més interessants de totes les va fer durant un viatge d'investigació a les illes Galápagos, a l'oceà Pacífic, que va durar cinc anys. Hi va descobrir que a cada illa els pinsans tenien el bec diferent: punxegut, recte, corbat o torçat com el dels lloros. Segons les conclusions a què va arribar Darwin, això era així perquè amb el transcurs de generacions els ocells havien anat adaptant els becs als aliments concrets que trobaven a cada indret.

El que Darwin va constatar és que tant les persones com els animals cal que s'adaptin a les condicions del medi en què viuen. Cal que s'esforcin i, encara més, que lluitin per la supervivència. L'esforç comença al si de la família mateixa. La majoria dels éssers vius tenen més descendència que la necessària per a la supervivència de l'espècie: al ratolí de camp li neixen a l'estiu tretze petitons cada tres setmanes. Si tots ells sobrevisquessin i cadascun tornés a produir-ne tretze, n'hi hauria tantíssims pels carrers, que s'hi hauria de passar una màquina d'escombrar cada hora.

Sort en tenim dels gats i els aguilots que s'encarreguen que no totes les cries sobrevisquin. A més a més, no tots els ratolins troben prou menjar, i sempre n'hi ha alguns que moren de fam. Com més ratolins hi ha, menys menjar queda i més es multipliquen els gats. Per això el nombre de ratolins es manté més o menys estable. Els ratolins més murrís i més ràpids tenen més oportunitats d'escapar-se dels gats o d'aconseguir un bocí de formatge. Són aquests ratolins els que sobreviuen i els que transmeten les habilitats que han après als seus descendents. Amb el pas de les generacions els ratolins es fan cada vegada més murrís. És el que Darwin va anomenar «selecció natural» i és el principi en què es basa la teoria de l'evolució darwiniana.

Comprensió lectora

1. Com eren físicament els nostres avantpassats?

2. Digues si aquestes afirmacions són certes (C) o falses (F).

- Darwin era un bon estudiant.
- Darwin va descobrir els ossos d'un avantpassat dels humans.
- Darwin es va estar cinc anys a les illes Galápagos.
- Un ratolí de camp té tretze cries cada estiu.
- Darwin va ser un gran científic.

3. Quin fet va observar Darwin que li va fer veure que els éssers vius s'adapten al medi on viuen?

4. Explica què vol dir que els animals i les persones han de lluitar per la supervivència.

5. Assenyala quina opció explica millor el que és la «selecció natural».

- a) L'home tria de la natura allò que li és més profitós.
- b) Els individus que saben adaptar-se al medi sobreviuen.
- c) Els individus que no s'alimenten de productes naturals no sobreviuen.
- d) Els individus adults seleccionen quines cries han de sobreviure.

6. Segons Darwin, com s'explica que ens asseblem tan poc als nostres avantpassats?

Nom _____

Data _____

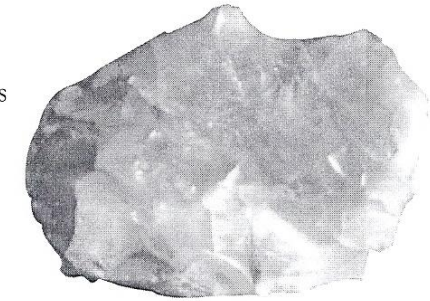
L'òpal: una gemma maleïda

L'òpal és un mineral bastant comú però amb la particularitat que algunes de les seves varietats són gemmes amb molta tradició i al mateix temps molt preuades.

Curiosament, mentre que en algunes cultures occidentals es considera portador de malastrugança, les orientals creuen que afavoreix la bona sort.

La seva composició (silici i oxigen) el fa molt proper al quars i, de fet, els exemplars massius dels dos minerals no sempre són senzills de diferenciar. Respecte al quars, però, té dues diferències fonamentals: l'estructura, que és molt desordenada, i el fet que conté molècules d'aigua. L'òpal es pot presentar de formes molt diverses. Sempre és massiu (no forma cristalls), però la seva coloració permet diferenciar diverses varietats, des de la més vulgar (resinita) fins a la transparent i incolora (hialita) i a les més acolorides com l'òpal de foc, de tons vermells o ataronjats, i l'òpal noble, amb fantàstics canvis de color: del verd al blau, passant pel vermell, el taronja i el groc, tot en un mateix exemplar. Alguns òpals de coloració i bellesa excepcional entre les varietats noble i de foc són gemmes molt preuades que es tallen facetades (les més transparents) o en caboixó. S'han trobat òpals treballats en cultures antiquíssimes de tot el món, i és una de les poques gemmes conegudes des del temps remot.

Una varietat de poc valor però molt curiosa és el menilit. Aquesta varietat d'òpal forma nòduls arrodonits en l'interior de les roques. Aquests nòduls poden originar formes antropomorfes (formes humanes), zoomorfes (formes animals) i altres formes curioses que recorden aparells o coses (forma de cor, de cafetera, de casa...). Alguns dels menilits més curiosos coneguts s'han trobat en abundància a Caldes de Malavella, en l'anomenat Turó dels Ninots, que va rebre el nom perquè els vilatans, que trobaven el mineral en abundància, en llaurar o obrint camins i marges, anomenaven «ninots» les curioses i diverses formes en què aquest es presentava. A més a més de Caldes de Malavella, també s'esmenta l'òpal a Aiguafreda (riera de l'Avencó) i a Montcada i Reixac (Vallès Occidental); a Darnius (Alt Empordà); Osó i Sils (la Selva), i a Bellmunt del Priorat (Priorat). A Barcelona ciutat s'ha trobat òpal de la varietat hialita a la muntanya de Montjuïc, sobretot als vessants que donen al port (Miramar i Mirador de l'Alcalde). Tot i que l'òpal és una espècie comuna que es troba pràcticament arreu del món, Austràlia és, sens dubte, el país que n'ha proporcionat, i proporciona, els millors exemplars coneguts. Els òpals de gran qualitat són a les províncies que Queensland i Nova Gales del Sud (Austràlia), on es troben els famosos òpals negres, que reben aquest nom no pel seu color, que és molt virolat, sinó per la roca on es troben. L'òpal va originar a la segona meitat del segle XIX i sobretot a partir del 1900, en què els preus van pujar considerablement, l'arribada de tota mena de buscadors i miners atrets per la cobdícia i les possibilitats d'aventura que aquell nou món els oferia. Isabel Gray, l'any 1900, va instal·lar un hotel i una botiga al llogarret d'Eulo, al bell mig dels camps d'òpals de Queensland. Era l'única dona en aquell immens territori desolat i va arribar a ser la veritable propietària de tota la regió. Coneguda com la Reina d'Eulo, va arribar a posseir la col·lecció d'òpals més bella del món. Un bon dia, i de cop i volta, tant ella com la seva fabulosa col·lecció van desaparèixer sense que des d'aleshores se n'hagi sabut res més.

Cavall Fort, núm. 1077 (adaptació)

Comprensió lectora

1. De què està format l'òpal?

2. Quins tipus d'òpals són els més valuosos?

3. Per què hi ha un indret a Caldes de Malavella que s'anomena el *Turó dels Ninots*?

4. Contesta:

- Per què hi va haver tanta gent que va fer cap a Austràlia vers l'any 1900?

- Per què es va fer famosa Isabel Gray?

- Què li va passar?

5. D'on diries que s'ha extret la lectura que has llegit?

- D'una enciclopèdia.
- D'una revista de divulgació.
- D'un llibre especialitzat.
- D'una novel·la d'aventures.

Nom _____ Data _____

Jugar a la societat de la informació

Els adults acostumen a parlar dels videojocs de forma negativa, fixant-se només en aspectes com la violència. Però de videojocs n'hi ha de moltes menes, i els violents són només una minoria (tan sols el 4% dels 8.522 videojocs publicats el 2007 eren per a més grans de 18 anys). En aquest article ens centrarem en els aspectes positius dels videojocs, uns programes que, si es fan servir de forma racional, ofereixen infinites opcions per divertir i aprendre de forma gairebé inconscient.

La majoria d'experts en la matèria coincideixen que, davant la contemplació de la televisió, que, un cop seleccionat el canal, deixa molt poca iniciativa a l'espectador (per no dir gens), els videojocs representen un repte continu per al jugador, que, a més d'observar i analitzar l'entorn, ha d'assimilar i retenir informació, fer raonaments inductius i deductius, construir i aplicar estratègies de manera organitzada i desenvolupar habilitats per fer front a situacions problemàtiques que es van succeint a la pantalla. El jugador entra així en un entorn que el motiva a superar fases i dificultats. D'altra banda, els videojocs ajuden a treballar la fantasia i afavoreixen la coordinació entre les mans i la vista.

«Els videojocs fan que els jugadors es vegin obligats a prendre decisions i executar accions motores contínuament, aspecte molt valorat pels nens i joves, generalment amb tendència a la hiperactivitat. En aquest sentit, el joc suposa desfegar-se de tensions», explica al seu estudi *Els videojocs* Pere Marquès, doctor del Departament de Pedagogia Aplicada de la Facultat d'Educació de la UAB.

Jugar ha estat sempre una activitat necessària i espontània que permet als nens explorar i conèixer l'entorn. I el joc canvia a mesura que l'individu creix i es modifica el seu entorn, tant físic com social. Per això, en la societat de la informació en què estem immersos, seria com anar contra natura girar l'esquena a les possibilitats cognitives que ofereixen els videojocs.

Només cal entrar als cercadors de jocs dels webs de Nintendo, Playstation i Xbox per veure que alguna cosa ha canviat en el món dels videojocs. Als clàssics jocs d'aventures, acció i lluita s'hi ha afegit una allau de noves tecnologies, que estan centrant les novetats del sector. Esports, matemàtiques, història, cuina, idiomes...

La segona Conferència Europea de Jocs d'Aprenentatge celebrada el mes passat a Barcelona va reunir psicòlegs i professors que van analitzar les possibilitats d'aprenentatge que presenten els videojocs. Una de les principals conclusions a què van arribar és que el terme *videojoc educatiu* ha fracassat. Els experts ja no parlen de videojoc educatiu, sinó de videojocs dins el sistema educatiu. «Un bon joc és un bon joc educatiu», apunta Simon Egenfeldt, director de l'empresa Serious Games.

Per als pares més reticents, és important conèixer que la regulació actual sobre continguts de videojocs assegura que qualsevol consumidor pugui adquirir productes adequats a l'edat i personalitat de la persona que els ha d'utilitzar. Amb tot, el paper dels pares és imprescindible a l'hora de detectar si en algun moment els seus fills passen massa hores davant de l'ordinador o a la consola, i deixen de banda altres obligacions com els deures. Els videojocs són una gran eina sempre que s'utilitzin amb seny.

El Periódico de l'Estudiant, desembre del 2008

Comprensió lectora

1. Quina diferència essencial hi ha entre els videojocs i la televisió?

2. Encercla la resposta correcta. Per què hi ha pares que no veuen amb bons ulls els videojocs?

- a) Perquè són molt cars.
- b) Perquè creuen que tots són violents.
- c) Perquè quan ells eren petits no n'hi havia.
- d) Perquè els nens no juguen amb altres nens.

3. Esmenta alguns dels aspectes positius dels videojocs segons els experts.

4. Els fabricants de videojocs han ampliat l'oferta. Quines temàtiques es poden trobar a més d'aventura, acció i lluita?

5. Malgrat tots els avantatges educatius que tenen els videojocs, què han de vigilar els pares?

Nom _____ Data _____

Nit de dissabte

Era dissabte: el dia que els pares sortien a la nit.

–On aneu, avui? –va preguntar l'Anton a la tarda, mentre la seva mare s'estava arrissant els cabells al bany.

–Ah! –va dir la mare–, primer anirem a sopar i després, no ho sé, potser anirem a ballar.

–Com que no ho saps? –va fer l'Anton.

–Encara no ho sé –va dir la mare–. Tan important és per a tu?

–Nooo – va dir l'Anton. Preferia no dir que volia veure la pel·lícula de policies que començava a les onze. Però la seva mare ja l'havia clissat.

–Anton –va dir girant-se per poder-lo mirar cara a cara–, no deus pas voler mirar la televisió...

–Però, mare –va dir l'Anton–, com se't poden acudir aquestes coses?

Per sort, la seva mare s'havia tornat a dedicar al seu pentinat, i no veia com l'Anton es tornava vermell.

–Potser també anirem al cinema –va dir ella–. De totes maneres no tornarem abans de les dotze.

S'havia fet de nit i l'Anton estava sol a casa. Anava en pijama i s'havia assegut al llit; estava tapat amb el llençol fins al coll i llegia *Tota la veritat sobre Frankenstein*. La història passava en una festa major. Un home vestit amb un abric negre, ample i llarg, sortia a escena i anunciava l'aparició del monstre. En aquell moment va sonar el despertador. Una mica empipat, l'Anton va aixecar els ulls del llibre. Oh! Gairebé eren les onze, el temps just per engegar la televisió!

L'Anton va saltar del llit i va pitjar la tecla. Després es va tornar a tapar amb el cobrellit i va esperar que la imatge es formés a poc a poc. Encara feien futbol. L'habitació era bastant fosca i feia una mica de por. King-kong, en un pòster a la paret, feia una mena de ganyota que s'avenia amb l'estat d'ànim de l'Anton: se sentia salvatge i abandonat com l'únic supervivent d'una catàstrofe marítima, com un naufrag en una illa plena de caníbals. I el llit era el seu cau, flonjo i calentó, i si volia podia amagar-s'hi i fer com si no hi fos. Hi havia una pila de menjar a l'entrada del cau; només li faltava l'aigua de foc. L'Anton va pensar, amb la boca que se li feia

aigua, en l'ampolla de suc de fruita que hi havia a la nevera, però per arribar-hi havia de passar un bon tros de passadís a les fosques! Hauria de tornar nedant al vaixell, enmig de taurons afamats que estaven esperant les seves víctimes? Brrr! Però els naufrags no es morien més de set que de gana?

Això el va fer canviar de parer. Odiava el passadís, amb aquell llum espatllat que no reparava mai ningú! Odiava els abrics del penja-robes, que semblaven homes penjats! I ara també li feia por la llebre dissecada de l'estudi de la mare, tot i que l'havia fet servir moltes vegades per espantar altres nens.

Per fi havia arribat a la cuina. Va treure l'ampolla de suc de fruita de la nevera i es va tallar un bon tall de formatge. Mentrestant tenia una orella al passadís per sentir si començava la pel·lícula. Va sentir una veu de dona. Probablement era la locutora que anunciava la pel·lícula. Es va posar l'ampolla sota el braç i va arrencar a córrer pel passadís.

Però no va arribar gaire lluny, perquè de cop es va adonar que hi havia alguna cosa que no rutllava. Es va quedar quiet i va escoltar amb atenció... i de cop va saber què passava: no se sentia la veu de la televisió! Això només podia voler dir una cosa: algú havia entrat a la seva habitació i havia apagat la televisió! L'Anton va notar com el cor li feia un bot i se li accelerava com una màquina.

Angela Sommer-Bodenburg, *El petit vampir*

Comprensió lectora

1. Per què s'interessa tant l'Anton pels plans dels seus pares?

2. Quins creus que són els llibres preferits de l'Anton?

- a) D'aventures.
 - b) De ciència-ficció.
 - c) De terror.
 - d) Romàntics.
- Explica per què has triat aquesta opció.

3. Digues si les afirmacions següents són certes (C) o falses (F).

- L'Anton somia un home vestit de negre.
- Els pares de l'Anton surten habitualment els dissabtes.
- L'Anton té molta imaginació.
- Quan torna de la cuina sent sorolls estranys a la seva habitació.

4. A l'Anton no li ve de gust anar fins a la cuina perquè té por. Esmenta les coses que l'espanten.

5. Quin és l'únic lloc on se sent segur?

6. Copia el fragment que fa referència al funcionament del televisor de l'Anton.

- Pregunta als teus pares o avis a quina època deu estar ambientada aquesta història.
- Quina diferència hi ha entre el televisor de l'Anton i els actuals?

Nom _____ Data _____

El diari de la Fàtima

Tots els mitjans de comunicació ens informen sobre els actes i actituds greus de confrontació, clarament violenta i sagnant o, sovint, soterrada i invisible, però activa i present, entre col·lectius humans que defensen els drets dels uns sobre els drets dels altres. Que entenen les seves relacions en termes de competència i que creuen que tenen motius per explotar, menystenir i, si és necessari, ignorar i excloure, d'altres individus i grups.

En una ciutat de Catalunya, fa dos hiverns, la Fàtima va escriure el text que llegireu per descobrir-se i per fer-se memòria a ella mateixa de qui era, com se sentia, quins eren els seus dubtes i quins eren els seus projectes. S'estava fent gran i algunes coses canviaven al seu voltant i s'aclarien al seu pensament: què és ser català o marroquí? Què pot significar que les altres persones et vegin d'una manera o d'una altra? Com és que s'esperen coses o comportaments de nosaltres? Com podem construir el nostre futur sense perdre els vincles que ens estimem, amb les persones i amb els sabers? En quina societat hem de viure perquè tothom es pugui fer aquestes preguntes i pugui trobar les seves pròpies solucions en condicions d'igualtat i convivència? Heus aquí un fragment del seu escrit:

«Tinc catorze anys, vaig néixer en un poble del Marroc i als vuit anys ens vàrem traslladar aquí. Ara som sis germans. Abans vivíem en un pis petit però ara vivim en una casa més gran. Tot i això, no tinc un lloc a la meua habitació per fer-hi els deures, a més, tota la vida he fet els deures al menjador, envoltada dels petits i del soroll de la televisió. M'és impossible treballar sense l'ambient habitual.

M'agrada aprendre coses, em sembla molt interessant. No diré, per això, que no hi hagi classes avorrides, depèn molt del tema, de si és interessant o no, de la manera com l'expliqui el professor o la professora.

El problema més gran que hi ha a casa meua és el masclisme. Un exemple d'això és que vaig a la biblioteca des dels nou anys i ara, de sobte, el meu pare em diu que no hi puc anar sense que el meu germà m'hi acompanyi. M'indigna molt. Jo sempre he sigut callada i tranquil·la a casa; ara que m'agradaria rebel·lar-me a les estúpides i antiquades normes que hi han regit, no puc fer-ho perquè no puc expressar-me gaire bé en la meua llengua. També hi contribueix el fet que el meu pare i la meua mare han exercit una pressió forta sobre mi.

Realment no em sento marroquina, no ho refuso ni res d'això, però el fet de no saber res sobre el meu país, de no tenir cap sentiment cap a un país gairebé desconegut, em fa sentir remordiments. Em sento més catalana que res, tot i que molta gent pugui dir que no ho sóc. El fet de ser més o menys tancada m'ha permès desenvolupar pensaments filosòfics, parlo amb mi mateixa, ho escrigui o no. Sobretot en el tema de la religió, no m'han explicat per què el Profeta i Déu diuen que fem una cosa. Em diuen que és la meua religió, el que haig de fer i prou. És un pes que hauré de portar tota la vida, o fins que sàpiga llegir i entendre l'Alcorà. Em sembla que totes les religions són masclistes.

Vull intentar arribar a una meta, una professió, en la qual pugui ajudar altres persones, encara que sigui indirectament. Vull créixer i desenvolupar les meves pròpies idees, no vull que ningú més m'imposi les seves.»

Sílvia Carrasco, *De la diversitat a la desigualtat. Racismes, societats i identitats*

Comprensió lectora

1. Digues si les afirmacions següents són certes (C) o falses (F).

- La Fàtima va néixer al Marroc.
- La Fàtima va venir a viure a Catalunya als sis anys.
- A la Fàtima no li agrada estudiar.
- La Fàtima és una noia força reservada.
- La Fàtima vol ser escriptora.

2. Per què la Fàtima diu que no se sent marroquina?

3. Contra quina norma imposada pel seu pare voldria rebel·lar-se?

4. Què pensa la Fàtima de la religió?

5. Com s'anomena la doctrina que es basa en la creença que hi ha grups humans millors que els altres i que per això es pot maltractar o apartar de la societat les persones considerades inferiors?

6. La Fàtima ens diu que voldria dedicar-se a una professió que li donés l'oportunitat d'ajudar altres persones. Quines d'aquestes professions creus que li ho permetrien millor?

mestra	secretària	dependenta
infermera	jardinera	cuinera
modista	metgessa	advocada

7. Busca a la lectura un sinònim de les paraules següents.

- quotidià: _____
- rebutjo: _____
- imperat: _____
- objectiu: _____

Nom _____ Data _____

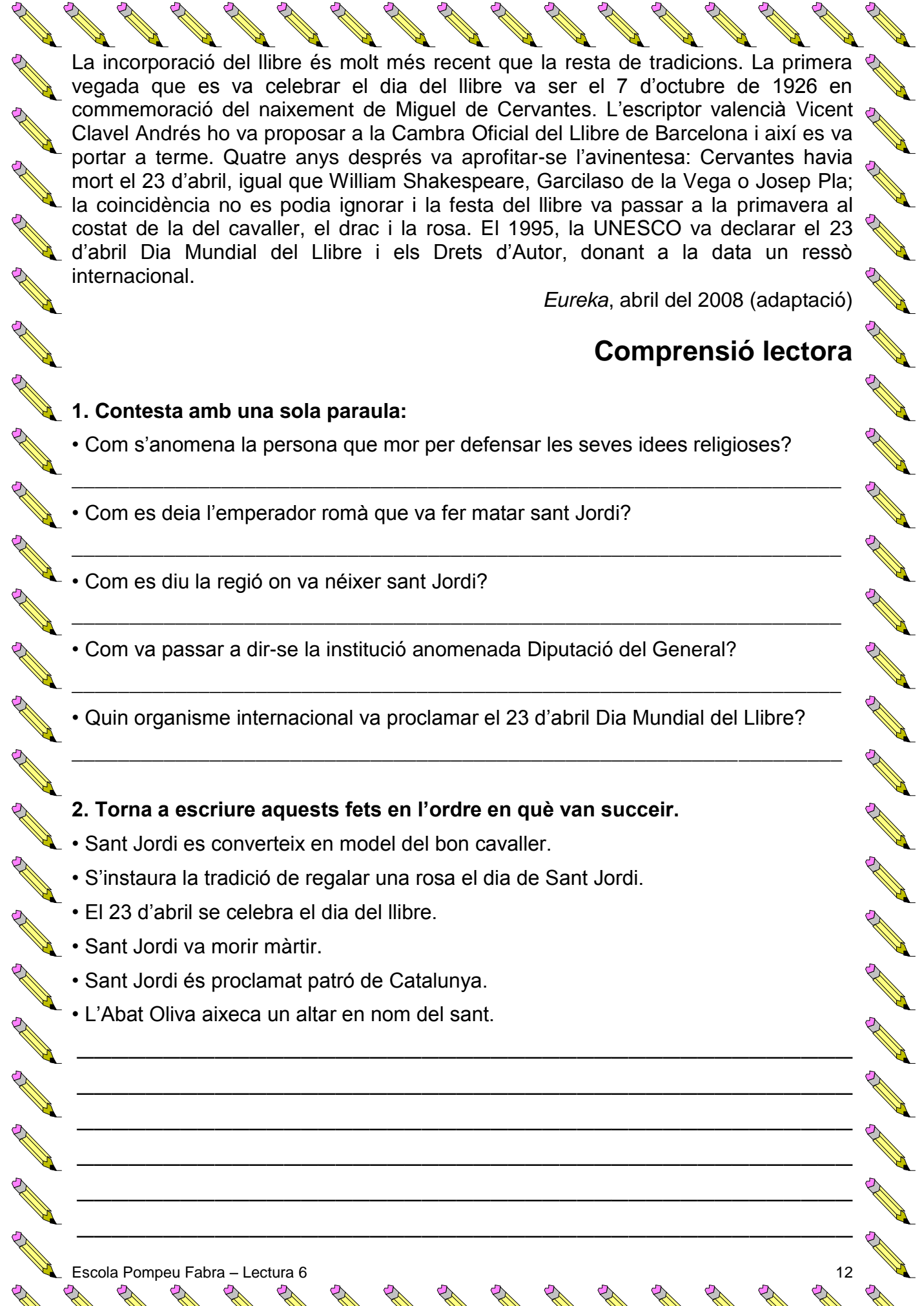
Sant Jordi: història i tradició

Segons la tradició cristiana, sant Jordi va néixer a la Capadòcia, regió d'Àsia Menor (avui Turquia), entre els anys 275 i 280, i va morir el 23 d'abril de 303. Se'l considera un màrtir perquè la seva mort va ser conseqüència d'haver defensat les seves creences. Jordi de Capadòcia havia arribat a Palestina dels braços de la seva mare, després que el seu pare hagués mort. Va decidir entrar a la milícia romana seguint els passos del seu difunt pare, que també havia format part de l'exèrcit. Era un bon soldat i venia d'una família adinerada. Semblava que tenia la vida solucionada fins que l'emperador romà Dioclecià va proclamar un edicte que obligava a retre culte a Apol·lo. Jordi no va poder acceptar, ell era cristià. Es va rebel·lar, van torturar-lo i finalment el van decapitar. Així es convertia en màrtir i, més tard, entraria a la categoria de sant.

A Catalunya, les primeres mostres de veneració i tradició cap a la figura de sant Jordi les trobem el 1032, quan l'abat Oliva va aixecar un altar en nom del màrtir al monestir de Santa Maria de Ripoll. Després, més que l'Església van ser els monarques els encarregats de mantenir i augmentar la seva popularitat tot reforçant-ne l'esperit patriòtic. Entre aquests trobem Pere I el Catòlic, Jaume I o Pere III. Va ser en l'àmbit militar on la figura del guerrer va prendre més força: sant Jordi es va convertir en el model del bon cavaller. Primer de la mà de Pere I el Catòlic i després del seu fill Jaume I, van anar apareixent ordes de sant Jordi que promovien i valoraven la figura de l'heroi en l'ambient cavalleresc que els ajudava a conservar l'esperit de la «bona lluita». Els almogàvers, guerrers d'ofici al servei dels regnes cristians de la península, també van prendre sant Jordi com a bandera i el van convertir en un símbol de lluita.

Amb la constitució el 1289 de la Diputació del General, més tard Generalitat, arribaria la declaració de sant Jordi com a patró. Va ser cap al 1300 i era la primera vegada que es feia un reconeixement oficial cap al màrtir que no venia de cap estament militar ni religiós. A partir d'aquí la bandera de Sant Jordi (una creu vermella) es convertiria en la primera senyera documentada de Catalunya; actualment la bandera de la ciutat de Barcelona llueix la combinació de la creu i les quatre barres.

En aquesta època de torneigs i justes, els confreres de Sant Jordi acostumaven a obsequiar les dames amb roses i altres flors després de la seva actuació, un costum molt cavalleresc. Aquest podria ser l'origen de la tradició d'oferir una rosa a les dones en el dia de Sant Jordi, però també s'apunta que podria venir de la Fira dels Enamorats –o de les Roses– que se celebrava cap al segle xv a Barcelona de forma secular i totalment popular. El que es pot afirmar sense gaires dubtes és que, també al segle xv, ja es repartien roses entre les dones que la diada anaven a la missa oficiada a la capella de Sant Jordi del Palau de la Generalitat. Amb aquests referents, no és gens estrany que les llegendes més modernes de finals del segle xix incorporessin la flor al seu relat, dient que el drac mort es fonia a terra mentre al mateix indret hi floria un roser.

La incorporació del llibre és molt més recent que la resta de tradicions. La primera vegada que es va celebrar el dia del llibre va ser el 7 d'octubre de 1926 en commemoració del naixement de Miguel de Cervantes. L'escriptor valencià Vicent Clavel Andrés ho va proposar a la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona i així es va portar a terme. Quatre anys després va aprofitar-se l'avinentsa: Cervantes havia mort el 23 d'abril, igual que William Shakespeare, Garcilaso de la Vega o Josep Pla; la coincidència no es podia ignorar i la festa del llibre va passar a la primavera al costat de la del cavaller, el drac i la rosa. El 1995, la UNESCO va declarar el 23 d'abril Dia Mundial del Llibre i els Drets d'Autor, donant a la data un ressò internacional.

Eureka, abril del 2008 (adaptació)

Comprensió lectora

1. Contesta amb una sola paraula:

• Com s'anomena la persona que mor per defensar les seves idees religioses?

• Com es deia l'emperador romà que va fer matar sant Jordi?

• Com es diu la regió on va néixer sant Jordi?

• Com va passar a dir-se la institució anomenada Diputació del General?

• Quin organisme internacional va proclamar el 23 d'abril Dia Mundial del Llibre?

2. Torna a escriure aquests fets en l'ordre en què van succeir.

• Sant Jordi es converteix en model del bon cavaller.

• S'instaura la tradició de regalar una rosa el dia de Sant Jordi.

• El 23 d'abril se celebra el dia del llibre.

• Sant Jordi va morir màrtir.

• Sant Jordi és proclamat patró de Catalunya.

• L'Abat Oliva aixeca un altar en nom del sant.

3. Quin origen té la tradició de regalar roses per Sant Jordi?

4. Per quin motiu es va triar el 23 d'abril per celebrar Sant Jordi?

5. I per celebrar el dia del llibre?

Nom _____

Data _____

Un intrús

Continua plovent com no s'havia vist des de feia anys. Els llampecs transformen l'entorn en un paisatge grotesc, esquinçant el cel, i cada tro provoca un nou gemec d'espant. De sobte, mentre la senyora Matilde s'està al menjador i el senyor Josep se'n va cap al despatx, tot queda a les fosques.

–Matilde! On són les espelmes?

–Ara les busco. On ets?

–He aconseguit arribar al despatx.

Durant uns instants tot queda en silenci; només se sent el soroll de les gotes de pluja esclafant-se contra el terra, com si interpretessin una simfonia compassada i monòtona.

De cop i volta el despatx s'il·lumina... i s'encén la pantalla de l'ordinador.

–Reina! Tu has engegat l'ordinador?

–No, tot està com ho has deixat aquest matí. Ja saps que jo no toco res de les teves coses.

A en Josep se li ha quedat cara de pòquer.

–Jo juraria que he tancat l'ordinador i la pantalla! A més, si no hi ha llum... no es pot engegar!

S'acosta a l'escriptori i remena el ratolí i, de sobte,...

« A mi no m'agrada el pebrot... »

A la pantalla hi ha el Shin-Chan fent «culet, culet»!

En Josep fa un bot i cau a terra just quan arriba la Matilde amb les espelmes.

–Josep! Què hi fas a terra? Estàs bé?

El senyor Bianquetti no pot articular paraula, es mira la seva senyora, assenyala l'ordinador i diu que sí amb el cap. Però a la pantalla no hi ha res, tot és ben normal.

–Au va! Ja he trobat les espelmes. Aixeca't de terra que agafaràs fred. Vaig a veure si han saltat els ploms i em poso a fer el sopar.

El senyor Bianquetti s'aixeca amb penes i treballs. Encara està trasbalsat. Mira la pantalla. Està apagada. S'acosta a l'ordinador i...

«Culet, culet!» Torna a ser el Shin-Chan, però només uns breus instants perquè tot seguit apareix una mena de jeroglífic o símbols a la pantalla.

–Són visions o és real? M'estic tornant boig? No és bo treballar tant –pensa en Josep.

–Josep! Si ja estàs, vine que soparem!

La casa torna a estar il·luminada amb llum artificial i a fora sembla que para de ploure.

–Serà millor que sopi i vagi a dormir. Demà serà un altre dia –pensa en Josep.

Tanca l'ordinador –que no havia engegat–, i marxa per retrobar-se amb el caliu d'una sopa ben calenta.

Però al despatx hi ha algú o alguna cosa que potser no descansarà en tota la nit malgrat que l'hagin tancat...

1. Posa ordre en aquestes oracions:

- Ha tornat la llum i ha parat de ploure.
- En Josep ha anat al despatx.
- Apareix en Shin-Chan a la pantalla de l'ordinador.
- Es queden sense llum.
- En Josep se'n va a sopar.
- Surten uns símbols a la pantalla de l'ordinador.

2. Què deu voler dir cadascun d'aquests símbols?

- I tots junts? Quin missatge deuen transmetre?

3. Per què creus que surt en Shin-Chan, a la pantalla?

- Per avisar d'alguna cosa.
- Per fer una broma.
- Perquè li agrada molt.

4. A què es refereix quan diu:

«La casa torna a estar il·luminada amb llum artificial.»

5. Qui o quina cosa no descansarà durant la nit?

Nom _____

Data _____

Una tramesa molt especial

Abans d'anar a dormir el senyor Bianquetti ha apagat l'ordinador. La nit transcorre amb normalitat, o almenys això sembla, tot i que al senyor Josep li ha costat una mica agafar el son.

La casa resta en silenci i a fora ja no plou. Tothom dorm. Però al despatx, hi ha algú o alguna cosa que no descansa.

–Aquesta és la meva! Serà millor que m'afanyi. Començaré rastrejant a la carpeta dels documents.

Uns segons després...

–Ostres! Què és tot això?! Com és possible que hi hagi gent així! Són nòmines falsificades! I això... un enviament d'armes. No ho entenc..., aquest senyor, no es dedica al tèxtil? Què hi té a veure, la roba amb l'armament? Aquest home no és aigua clara.

La situació és més greu del que em pensava, és urgent fer alguna cosa, però què...? Bingo! Em sembla que ja ho tinc!

I mentre l'ordinador continua rastrejant, el senyor Bianquetti no dorm tranquil. Li vénen al cap els símbols que ha vist a l'ordinador. Està neguitós, no para de suar, s'aixeca a veure aigua, torna al llit, torna a aixecar-se... I així tota la nit.

De bon matí algú truca a la porta. Quan la senyora Matilde l'obre es troba un home que ha aparcat un camió davant de casa seva i que li porta una caixa força gran.

«Quina il·lusió, un regal!», pensa la senyora Matilde. Però de seguida la il·lusió es converteix en terror quan l'encarregat li fa signar un albarà on hi diu:

A l'atenció de: Sr. Josep Bianquetti.

Adreça: Carretera del Peña-segat s/n.

Enviament: Tramesa de metralletes automàtiques F-SX

Signatura del destinatari, data i nom:

–Josep! Què és això? –cria, espantada, la Matilde.

–Res, dona, que es deuen haver equivocat.

–Però hi ha el teu nom i la nostra adreça! No s'han equivocat! Explica'm què és tot això! –cria, nerviosa.

–Tranquil·la, no passa res.

–No passa res, no passa res... Què n'hem de fer, nosaltres, de tot això? –cria, ara ja histèrica.

El senyor Bianquetti no es creu el que està passant. Se'n va cap al despatx fet una fúria i connecta la càmera web. Vol parlar amb algun dels responsables del Departament de Comerç Exterior. No pot ser que s'hagin equivocat d'adreça! S'asseu, es connecta i comença a cridar com un boig:

–Ei! Què hi ha algú! Sé que hi sou, poseu-vos a la càmera! Vatua l'olla! Vinga! Us despatxaré a tots!

De sobte en Josep calla i es queda petrificat a la cadira. Es frega els ulls, no pot ser el que està veient. No és la fàbrica, és el paisatge d'algun racó de món. Sembla un reportatge d'aquells del National Geographic! «Què maco!», pensa. Però, de sobte, la càmera enfoca un tancat amb dues vaques escarransides, quatre cabanes fetes de fang i palla i un grupet de nens i nenes treballant la pell amb unes eines rudimentàries.

Al senyor Bianquetti se li accelera el cor, no entén res..., té por... De sobte, algú s'acosta a l'objectiu de la càmera i...

1. En el text es diu que el Sr. Bianquetti «no és aigua clara». Què vol dir aquesta expressió?

Va brut.

No és clar.

Té mal caràcter.

2. Escribe si és cert (C) o fals (F).

El senyor Bianquetti es deixa l'ordinador engegat tota la nit.

L'ordinador rastreja els documents que hi ha desats.

En Josep dorm plàcidament.

Un carregament de camises arriba a casa seva per error.

La càmera web ensenya un reportatge del National Geographic.

3. Què espera trobar l'ordinador rastrejant els documents del senyor Bianquetti? Per què?

4. Explica amb quatre o cinc línies quina penses que deu ser la continuació d'aquesta història.

Nom _____

Data _____

El cometa Halley

Per a la majoria de nosaltres un cometa és com una taqueta boirosa a dalt del cel. Primer sembla com una boirina lluminosa, després, a mesura que va desplaçant-se entre les estrelles durant la nit, esdevé un cos molt més brillant que de mica en mica va perdent la brillantor i, finalment, desapareix.

Però no tothom que veu la cua d'un cometa hi veu el mateix. Abans, algunes persones imaginaven que el cometa era com el cap d'una dona que arrossegava una llarga cabellera. De fet, la paraula *cometa* ve d'una paraula grega que vol dir 'cabell'.

Alguns dels cometes tenen un centre rocós. Pot donar-se el cas que xoquin entre ells. També pot passar que un cometa sigui atret per una estrella llunyana; aleshores el moviment del cometa en qüestió pot fer-se més lent, fet que pot provocar la seva «caiguda» en direcció al Sol. A mesura que s'hi acostava el gel s'escalfa i forma un vapor de pols que és el que nosaltres veiem des de la Terra. Com que els cometes estan fets de gel i de pols rocosa sovint reben el nom de «boles brutes de neu».

Després que Isaac Newton va donar a conèixer la llei de la gravetat l'any 1687, el seu amic Edmond Halley es va afeccionar a l'estudi dels cometes. L'any 1682 es va veure un cometa que seguia el mateix recorregut que els cometes vistos els anys 1531 i 1607. Amb la llei de la gravetat, va demostrar que allò que semblaven tres cometes, en realitat n'era només un, que viatjava al voltant del Sol seguint una òrbita força gran que durava uns 76 anys. Va preveure que el cometa retornaria l'any 1758 seguint la mateixa trajectòria d'altres vegades. La seva previsió va ser gairebé correcta. El cometa va tornar a passar l'any 1759. Va ser llavors que se'l va batejar amb el nom de cometa Halley. Des d'aleshores, el Halley s'ha tornat a veure els anys 1835, 1910 i 1986.

Abans que Halley descobrís l'òrbita dels cometes, la gent creia que els cometes eren un senyal enviat pels déus avisant d'algun fet futur. Com que la cua s'assemblava a la cabellera d'una dona, o a una espasa, creien que el senyal significava la vinguda d'una guerra o un desastre. Quan apareixia un cometa gran, les esglésies s'omplien de gom a gom i les campanes repicaven. Fins fa ben poc la gent encara s'espantava; l'any 1910 semblava que la terra passaria a través de la cua del cometa Halley. Molta gent es pensava que allò fóra la fi del món. Però la cua de Halley, com la de tots els cometes, és només pols. A la Terra, no li va passar res.

Cada vegada que un cometa es mou a prop del Sol, una part de la seva composició gelada s'evapora i forma el cúmul de pols de la cua. Aquest material no torna mai al cometa. Amb el pas dels anys, el cometa s'encongeix, i després de passar-hi una o moltes vegades s'exhaureix tota la seva composició gelada. Si el cometa té un centre rocós, sembla un meteorit més volant per l'espai. Si no té centre rocós, senzillament desapareix i deixa només un núvol de pols. De fet, els astrònoms han seguit la desaparició d'algun cometa. Quan desapareix ja no passa regularment a la vora de la Terra. El cometa ha mort.

Isaac Asimov, El Halley i altres cometes, Editorial Cruïlla

1. Busca al diccionari la paraula *superstició* i escriu-ne el significat.

2. Quina superstició se'ns explica a la lectura?

3. Quan creus que tornarà a ser visible el cometa Halley des de la Terra?

4. Per què el cometes reben el nom de “boles brutes de neu”?

5. Explica com es produeix la mort d'un cometa.

6. Busca en aquesta sopa de lletres sis paraules extretes de text i que només es troben a l'espai.

T	I	S	A	N	I	A	E
B	O	I	R	I	N	A	S
M	E	T	E	O	R	I	T
N	E	S	S	A	Z	O	R
U	C	O	M	E	T	A	E
V	E	L	G	J	K	M	L
O	R	T	R	S	F	C	L
L	A	S	D	F	G	H	A

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____